

Ökad säkerhet inom jordbruket -interventioner och andra strategier

Peter Lundqvist

Arbetsvetenskap, Ekonomi &
Miljöpsykologi (AEM)

SLU Alnarp

*I samverkan med:
Lunds universitet
/Arbetsmiljöhögskolan
(Doktorand **Rustamjon
Urinboyev**)*

Studiens syfte

- Denna studie syftar till att sammanställa kunskap gällande interventioner (åtgärder/strategier) för att förebygga arbetsolyckor inom jordbruket
- För att hantera denna uppgift har en kortare beskrivning av svenska förhållanden redovisats tillsammans med en mer omfattande litteraturgenomgång för att sammanställa kunskap om ämnet baserat på vetenskapligt granskade artiklar, böcker, forskningsrapporter, tekniska och statliga rapporter, konferensbidrag och andra akademiska publikationer
- Slutligen är syftet att rapporten ska utmytna i förslag och rekommendationer gällande fortsatt forskning och utvecklingsarbete med fokus på förebyggande av arbetsolyckor i jordbruket.

Arbets-skador

- 7% av alla gårdar hade minst en skada under 2004
- Vanligast på gårdar med djurproduktion (70%)
- 15% av gårdarna med mjölkproduktion hade en skada
- Förutom traditionellt lantbruk var hästgårdarna skadedrabbade!
- En tredjedel av skadorna inträffade vid ensamarbete
- Lantbrukarna (61%), familjemedlemmar (25%) och anställda drabbades av skador
- I 60 % av fallen anlätades akutsjukvård
- 84% drabbade män
- I 50% av fallen var den skadade personen 55+

Arbetssskador

- Vanligaste skadetyper var djurrelaterad, följt av fall och maskinrelaterad skada
- Drabbade kroppsdelar: händer & fingrar (23%), skuldra/arm (13%), höft/knä (14%), fötter/tår (13%) & huvud (10%)
- ***Endast 11 % av skadorna hade officiellt rapporterats!***

Arbets-skador

- Kostnader för samhället, totalt 2-3 miljarder (2007)

Jordbruket är inte som andra branscher

Ett hem / bostad för familj med barn (0 -18 år)

En arbetsplats (18 – 65 år)

Hem & arbetsplats för äldre (65 -)

Jordbruket är inte som andra branscher

- Heltid, Deltid, Hobbyverksamhet
- Oftast små företag, ensamarbete & geografiskt utspridda
- Lever med årstiderna & väderberoende
- Stor arbetsinsats – arbetstoppar & stress
- Ofta många verksamheter på samma gård = inte alltid rätt kompetens & utrustning
- Ekonomiskt utsatta
- Ofta bristfällig arbetsledar/arbetsgivar kompetens
- Stolthet & oberoende, traditioner & engagemang

Ökad säkerhet inom jordbruket

- Arbetet med att förebygga arbetsskador i jordbruket är ingen ny företeelse och mer än en gång har det konstaterats vara en svår uppgift
- Redan Ramazzini (1713) ställde sig frågan "Vad kan läkaren göra för att skydda dessa viktiga lantarbetare?"
- ***"Att föreslå medicinska skyddsåtgärder för italienska lantarbetare verkar föga meningsfullt, eftersom de sällan eller aldrig söker vård och aldrig lyssnar till råd"***.

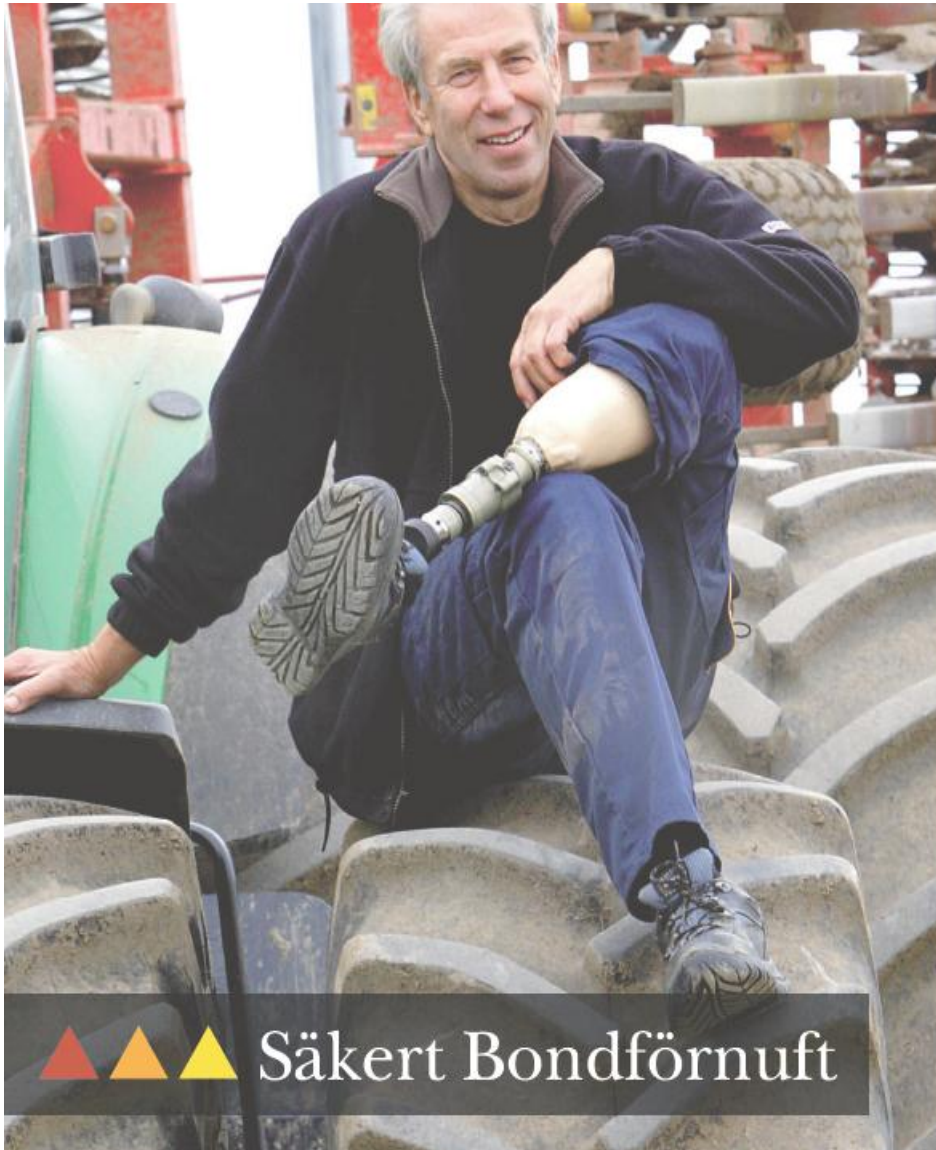
Varför skadeprevention inom sektorn?

- Skador utgör ett omfattande folkhälsoproblem inom jordbrukssektorn
- Skador medför stora kostnader för samhället, företagen och individerna
- Skador går att förebygga med känd metodik

Svenskt preventionsarbete

- Svenska Lantbrukarnes Olycksfallsförsäkringsbolag (1940-talet)
- Jordbrukets skyddspropaganda (start 1948)
- Störtbåge på traktorer (1959)
- Lantbrukets förestagshälsovård (start 1977)
- Lantbrukets arbetsmiljökommitté (start 1982)
- Utbildning, Naturbruksskolor & SLU
- Skyddsombud (lokala / regionala), Kommunal
- Tillsynsarbete, Arbetsmiljöverket
- Arbetsmiljöutvecklare, SLA
- Säkert Bondförnuft (start 2009)

Svenskt preventionsarbete

Håll olyckorna borta! **Säkert Bondförnuft** har utbildat 150 handledare som hjälper dig att göra gården till en säker plats för dig och din familj. **Vi erbjuder dig:**

Gårdsbesök

Det är svårt att upptäcka riskerna på sin egen gård. Ett gårdsbesök hjälper dig förbi hemmablindheten. Boka en tid med en av våra handledare, som besöker dig när det passar dig bäst. Du bestämmer vad ni ska titta på. Du får en handlingsplan och en whiteboard för ditt fortsatta säkerhetsarbete. Ett gårdsbesök kostar 250 kr plus moms.

Kursen "Tre träffar till Säkert Bondförnuft"

Gör som hundratals lokalavdelningar och andra grupper – boka in en kurs tillsammans. Kursen varvar diskussioner med fakta, filmer och en praktisk del i form av en gemensam skydds rond. Den prisbelönta filmen "För säkerhets skull" är en viktig del i programmet. Kursen kostar 250 kr plus moms per företag.

Beställ i dag

Beställningen görs på www.sakertbondfornuft.se eller hos ditt LRF-kontor. Du kan även ringa medlemservice på **0771-573 573**.

Säkert Bondförnuft

Har Du vidtagit några åtgärder i ditt företag / på din gård för att förbättra arbetsmiljön och förebygga olycksfallsrisker efter att ha deltagit i aktiviteten? (Utvärdering Säkert Bondförnuft, 2011)

Har Du vidtagit några åtgärder (%)	Tre Träffar	Gårdsbesök	Kontroll
Ja	67,0	91,4	19,1
Nej	27,2	4,1	65,1
Vet ej	5,8	4,5	15,8

Om ja, vilken typ av åtgärd (%)	Tre Träffar	Gårdsbesök	Kontroll
Upprättat handlingsplan	27,5	47,3	7,2
Åtgärdat någon brist	45,9	67,7	12,0
Ändrat arbetsrutiner	16,5	9,5	0,0
Skyddsutrustning	9,9	8,6	1,4
Deltagit i utbildning	3,0	0,0	0,0
Annat	15,4	0,5	8,1

Farlig bransch - World-wide

- Skador vid användning av jordbruksmaskiner
- Traktorrelaterade skador (avsaknad ROPS)
- Djurrelaterade skador
- Fallrelaterade skador
- Bakomliggande faktorer (kön, ålder, skadehistorik, ledbesvär, hörselnedsättning, långa arbetstider, attityder & beteenden)
- Barn och jordbruksrelaterade skador

Lantbrukares riskbeteenden

- Konstant exponering för risker med ett positivt ”resultat” gör risker ”normala”

Risktagande blir normalt

- Risktagande är ofta präglad som ett föredöme från viktiga personer i omgivningen

Risktagande blir en del av lantbrukaridentiteten

- Pressen att reducera kostnader och spara tid gör att risktagande framstår som kostnadseffektivt

Risktagande blir kostnadseffektivt

Typ av interventioner

- Teknik / miljö
- Utbildning & incitament, t ex ekonomiska
- Regler / lagstiftning
- Insatser för att förhindra barns skador
- Flera interventioner / mångfasetterade insatser

Effekter av interventioner

- **Utbildningsinsatser – vanligaste metoden!**
- Fokus på gårdens säkerhetsfrågor har bidragit till förbättring av säkerhetsrelaterad kunskap, medvetenhet och säkerhetsbetende
- Men – pga bristfälliga utvärderingar lite bevis för minskning av faktisk skadefrekvens!

Effekter av interventioner

- **Tekniska interventioner t ex störtbåge kan vara effektiva åtgärder!**
- Måste accepteras, inte vara till hinder – eller medföra andra risker jfr 4-hjulingars störtbåge

Effekter av interventioner

- **Barns säkerhet är svårt att jobba med och kräver mångfasetterade lösningar**
- Föräldrars attityder och beteenden varierar mycket
- Många föräldrar vill att barn utför lantbruksarbete och anser det vara bra för barnen att vara delaktiga – även om det är riskfyllt

Slutsatser – litteraturstudie I

- Såväl föreliggande studie som tidigare studier konstaterar att det inte finns någon ”patent-lösning”, dvs ingen enskild intervention som löser sektorns skadeproblematik
- En kombination av flera insatser i ett handlingsprogram förefaller ha bästa möjligheten till framgång
- Litteraturgenomgången visar även att svensk forskning inom detta område inte är särskilt framträdande – en bidragande orsak är troligen att en hel del forskningsresultat inte publiceras internationellt
- Det förefaller vara ett glapp mellan forskningen och praktiken – forskningsresultaten bör i större omfattning göras tillgängliga och omsättas i praktiken – detta gäller såväl nationell som internationell forskning

Slutsatser – litteraturstudie II

- Det framkommer att mycket forskning om interventioner kopplats till pedagogik och utbildning med bristande framgång, dock tyder resultaten på att det varit relativt kortvariga insatser och det har saknats uthållighet i tid - såväl gällande interventionsprogram som utvärdering av dessa
- Vidare förefaller det som att det saknas studier om effekten av utbildning på lantbruksskolor, universitet etc
- Det framträder tydligt att gemensamma globala problem kan kopplas till användning av maskiner och traktorer, djurhantering samt fallolyckor

Rekommendationer

1. Gör långsiktiga satsningar & utvärderingar
2. Samordna insatser i preventionsarbetet
3. Forskning och kunskapscentrum behöver stärkas och utvecklas
4. Utbildning och pedagogik behöver utvecklas och stärkas
5. Utveckla & stärk internationella nätverk & samverkan
6. Utsatta grupper behöver ökat fokus: barn & ungdomar, äldre, utländsk arbetskraft, deltids- & hobbylantbrukare. Genusaspekter bör också prioriteras.

Den bästa uppväxtmiljön – om man bara överlever !

Peter.Lundqvist@slu.se

070-729 61 15

Tack !

Frågor?